

Ekkokammer transkripsjon av podcast-episode

- Velkommen til podcastepisode om algoritmegenerasjonen som vokser opp i et ekkokammer, eller? Påstanden fikk jeg høre av en forleden dag, og den fikk meg til å tenke på hva vi vet om dette og om dette er sant eller ikke, så det er temaet for denne episoden. Vi har gjester i dag, skal vi ta en presentasjonsrunde?
- Jeg heter Hanne Marie og jeg er nå i skillet mellom det å være student og nyutdannet. Jeg har matematikk, KRLE og naturfag femte til tiende.
- Ja, og jeg heter Jørn Andersen. Jeg er rådgiver i Larvik kommune. Vi har i 3 år hatt iPad for alle elever. Vi er ganske gode på å få personvernartale i boks, men uansett blir det meste av det som skjer på elevenes iPader sporet og har blitt det i de siste 3 årene.
- Ja, jeg heter Mats. Jeg er utenlandsk gjest. Jeg er fra Danmark . Jeg arbeider ved København profesjonshøgskole i future classroom lab hvor vi arbeider med videreutdanning og kompetanseutvikling av ferdigutdannede lærere og pedagoger omkring teknologiforståelse.
- I denne tittelen da så er det jo to ord: algoritme og ekkokammer. Hva legger vi det? Er det noen av dere som har innspill? Hva legger dere i det? Hva er en algoritme?
- En algoritme er en form for bro av data, tror jeg jeg vil si. En algoritme kan bestemme ting for noen, men en algoritme kan også lære av noen med et bestemt formål. Det kan være hjelpe folk, da en algoritme i en selvkjørende bil som treffer noen valg. Men det er også algoritmer ute på internett som genererer klima for oss, og som velger nyheter for oss og som gjør våre liv lettere, kanskje.
- Når du programmerer, lager du en algoritme. Riktig?
- Ja, det kan man hvert fall gjøre.
- En algoritme er jo også en måte å løse en oppgave på på en måte, sette sammen små deler til en større helhet.
- Men i dataverden, så er det ofte en form for kode, ikke sant? Som følger spesifikke operasjoner også skjer det noe? Ja, og ekkokammer da? Har vi stålkontroll?

- I den har sammenheng, så er et ekkokammer ment som et sted hvor det er det samme som blir sagt hele tiden. Det er et ekko av det som er der inne. Det kommer ikke noen nyheter inn, så hvis du er i et sosialt fellesskap med noen som sier det samme som deg, så vil det bli styrket hele tiden. De samme meningene går igjen og igjen og blir forsterket og runger i rommet. Så spørsmålet er jo er Internettet og de sosiale media et ekkokammer?
- Og hvis det er et ekkokammer, så betyr det at det er jeg er interessert i får jeg mer informasjon om hele tiden, så mine interesser blir forsterket, og Hanne Marie, dine interesser, hvis de er noe annet, så...
- ...blir de forsterket hos meg.
- Og det gjør jo også at man får inn svært få impulser og andre tanker enn det man selv ønsker å høre.
- Men er det noe bra med dette?
- Det er noe som er bra med det. Hvis du bruker en gratis tjeneste, og da vet du at du må forvente å få reklame tilbake. Det er jo bedre å få reklame fra noe du ønsker å se enn å få reklame for noe som er helt uvesentlig, kanskje? Det kan jo være noe.
- Hvilke reklamer ønsker du deg?
- Jeg ønsker reklame for tur til fotball-England og olabukser.
- Det er spennende da, hvis noen liksom, hvis systemet virker nå, så kanskje det. Når vi poster dette, så får du masse reklame som du ønsker deg. Hvilke reklamer ønsker du deg, Hanne Marie?
- Klær og reiser på meg og da, tenker jeg. Men så er det litt sånn, det kommer jo an på hva du har vært på nettsider også, så jeg føler litt at noen ganger så er det ikke noe nytt jeg får reklame om, jeg får bare det samme som jeg har sett på tidligere, på en måte da. Som hvis jeg ser på en kjole på en eller annen nettside, så kommer den kjolen som reklame og det tenker jeg er litt ferdig med den kjolen egentlig. Jeg trenger ikke den som reklame etterpå, da.
- Jeg ville hatt en annen sånn i samme gate, men en litt annen.

- Ja, egentlig.

- Det som er interessant er å vi at i det øyeblikket du tror du skjønner systemet eller skjønner systemet da, da vil du ikke bli påvirket på samme måte. Hvis man er ubevisst og ikke kjenner til hvordan dette fungerer, som kanskje mange ungdommer er, det er da det begynner å bli skummelt. Eller voksne for den saks skyld, som ikke skjønner hvordan det er bygd opp, da.

- Så det vi i virkeligheten gjerne vil med den her podkasten, det er jo at å legge opp til at man er nysgjerrig og undersøker algoritmene og forholder seg til de data man avgir, av og til blir de brukt fornuftig, at man får reklame som er målrettet. Og hvordan kan man arbeide med det.

- Men reklame tenker jeg selv, at det ikke er så veldig krise. Men, men det er jo andre, altså nyhetssaker da? Det er jo ofte man snakker ofte om dette i forbindelse med nyhetssaker og politikk, demokrati. Der er det liksom mye mer alvorlig, tenker jeg, hvis man ikke klar over at man potensielt, da, kan bli en brikke i et digitalt system.

- Man mener vel fortsatt at for eksempel Russland påvirker det amerikanske valget. Det er jo i hvert fall den oppfatningen vi i vesten får servert og tror på, og da er det rett og slett å dumpe nyheter av en viss form og folk tror da på det, selv om ikke det er sant. Ja, og det påvirker jo et valg. Det er verdens, ja, mest demokratiske land er, kanskje, så..

- Og det er ikke noen tvil om. Det tror jeg allerede i en eller annen grad har skjedd. Kanskje skjer det her i Norge, at nyhetene blir utvalgt av en algoritme. Sånn at de nyheter du får er annerledes enn de jeg får. Det vet vi ikke med sikkerhet om det, om det er sånn.

- Nei, men jeg så et sånt nyhetsoppslag. Det begynner å bli en stund siden, men hvor en FrP-politiker gjorde Google-søk på flyktning. Og så gjorde en Arbeiderparti-politiker det samme og hvor resultatene, da, sakene som kom opp var veldig ulike, så det var litt sånn, da ble jeg veldig oppmerksom på det, men vi har jo testet dette selv i sted, og når vi søker på flyktning i denne gjengen her, så får vi opp like resultater. Og hva kommer det av?

- Det er fordi vi sitter i samme rom.

- Det kan hende.

- Kanskje, eller er det fordi vi har samme interesse? Eller er det fordi at det er det som Google sender ut til alle?

- Det kan hende vi er ganske like, selv om vi ikke tror det.
- Det tror jeg også vi er.
- Så det vi vil med denne podkasten, som du sier, det er å oppmuntre til å ha en litt sånn undersøkende tilnærming til dette og være bevisst mulighetene, men også risikoen, da ved all den dataen som er samlet. Alle disse datasporene vi setter, sant? Når vi ser på forskning, så ser det ut som om kanskje den ekkokammerrisikoen eller frykten er litt overdrevet, men det kan vi jo oppfordre studenter til å undersøke nærmere.
- Ja, for det kan elever i skolen undersøke, om de er i et ekkokammer.
- Har du noen ideer, Hanne Marie?
- Det var et vanskelig spørsmål, egentlig.
- Har du jobbet med dette i lærerutdanningen?
- Nei, det vil jeg ikke si at jeg har, så derfor så synes jeg egentlig, at det at vi lager podkast om det nå og at studenter kan jobbe med det aktivt, at det, jeg tror det kan gi veldig læringsutbytte, da. Det er noe jeg kanskje savner litt. Det handler litt om nettvett og sånn og, tenker jeg. Være litt bevisst på det, eller mange elever har en til en enten iPad eller Chromebook eller pc eller ja, at læreren da også vet hva eleven søker på eller hva de får opp eller... Jeg tror det er viktig.
- Nå prøvde vi et søk med fire personer og.. Google-søk. Hvis man går løs på det her i en klasse, så har man jo ofte kanskje 30 forskjellige mennesker å bruke. Så har man kanskje ikke bare nettleser, man har Snapchat og Facebook og Instagram og litt større utvalg av personer og medier å gå gjennom, da. Du har et mangfold som er interessant som gjør det mer relevant.
- Hva ville dere brukt for eksempel Snapchat og Facebook til? Hvilke oppgaver kunne man gitt der?
- Vi har snakket litt om det med reklamene, man kunne sammenligne hvilke reklamer kommer opp på Snapchat, er det de samme reklamer som alle i klassen får eller er de her mer målrettet den enkelte? Og det kan være godt, fordi man får sin reisereklame eller sin fotballsturreklame. Men det er jo også noe, jeg skulle til å si farlig, det behøver det ikke være, men det er i hvert fall noen mennesker som har besluttet på bakgrunn av det man selv

har søkt, hva det er for noe reklame det er som kommer. Så det kunne være en måte å gjøre en undersøkelse i klasserommet, hvilke ti reklamer får dere? Også sammenlikne, er det de samme? Hvorfor får du de her ti, og hvorfor får du de her ti? Så vil det i hvert fall være opprom for at det er lov, og en innledende undersøkelse, hva betyr det her.

- Og hvis læreren tør, så kan læreren vise sine. Ja, for det kan jo en undersøkende tilnærming til det med reklame og kan gjøre det samme med nyhetssaker, sant, eller andre på en måte som ikke nødvendigvis er reklamesaker, men..
- Og man kan undersøke hvor får man sin informasjon fra, sine nyheter, er det fra de sosiale medier eller er man selv aktiv i å gå på nettet, NRK, VG eller i mitt tilfelle litt forskjellige aviser i Danmark?
- Akkurat det der er en viktig, kan være en viktig opptakt til en diskusjon, ikke bare hvilke saker som kommer opp, men ja, som du sier, hvor du leser og hvorfor du leter der du leter da, eller oppsøker de mediene du søker.
- På samme måte i skolen, i virkeligheten, hvis man skal undersøke et problem eller blir stille nok, og hva er for noen verktøy man bruker? Spør man sitt sosiale nettverk etter svar eller går man selv aktivt på nettet? Og hva er det for noen informasjon man får? Går man på biblioteket og låner en bok? Det er det jo stadig vekk noen som gjør.
- Ja, ja, ja.
- Og vi som er voksne, vi ville jo oppsøke som du sa, sånne store nyhetsportaler for å få nyheter, og de må vi regne med er relativt nøytrale, mens vi har lært at ungdommen de bruker jo sosiale medier som sin primære kilde til nyheter, da... kan du regne med, at den er farget ganske mye.
- Og er det en riktig påstand? Eller er det noe vi gamle mennesker tror?
- Jeg leste akkurat om det i den der artikkelen som vi så på i går så vidt. Dansk artikkel om.. jeg husker ikke hva den het, jeg.
- Den heter Something Posh People Do.
- Om unge menneskers, på en måte, altså hva de tenker om... eller de assosierer det med å lese papiravis, for eksempel, eller gå til en avis-app, assosieres med å være liksom finere sosial lag, da. Kanskje det er mer sånn street smart å lese nyhetene i Facebook eller sosiale

medier-app, og det er jo så fall en utfordring, sant? For da får du både et utvalg som er gjort for deg og sannsynligvis et mye smalere repertoar da, av saker.

- Så kommer det også mye rare nyhetssaker når du leter nedover Facebook også, enn hvis du hadde gått inn på VG eller lest i en papiravis, da, så kommer det sider som du tenker det her kan ikke stemme eller, ja, mye fake news, kanskje.
- Men du, har dere erfaringer med at dere har liksom, altså at dere føler at dere har gjort noe, sagt noe, og så plutselig så påvirker det det du får opp av reklame eller nyhetssaker? Har dere noen sånne erfaringer?
- Ja, jeg og samboeren min snakket om det her om dagen, for han sa et eller annet. Og så sier han at nei, nå fikk jeg reklame på det. De må jo høre hva jeg sier, og det synes både han og jeg egentlig var litt ubehagelig, da, for vi vet ikke er det noe recording, eller er det..? Det er jo litt rart at man kan si en ting og så i minuttet etterpå, så får du det som reklame, og det har skjedd tidligere også.
- Det er mange som kommer med det eksempelet, og Apple og Samsung og hvem det nå... Google, de sier de ikke sier ikke lytter mye. Og de har skrevet under på at de ikke lytter mye. Men det er mange som kommer med det eksempelet, så kanskje er det noen tidligere søking som gjør at har ett eller annet, eller så lytter de mye. Jeg vet ikke.
- Man kan jo begynne å lure på om de faktisk lytter, da, for det er jo...
- Og det vil man også kunne teste i klasserommet. Hvis man noen dager beslutter seg for å si et ord man aldri pleier å snakke om, riktig mye... kommer det så fram som søkeeksempel? Det kan man jo undersøke.
- Og noen som hadde skrevet noe i en mail, og så får han det som reklame.
- Ja, det var bordtennis.
- Ja, skriv bordtennis i en mail og så får han bordtennisreklame etterpå. Det synes jeg også var litt over grensa, da, å gå inn på nettside og se på noe klær og så få det som reklame.
- Men, ok, hvis man har det denne oppgaven da, du går inn, du velger sosial medieplattform eller VG for den saks skyld, nettside som har reklame og så lister du opp da de 10 første reklamene eller mest dominerende og nyhetssaker, ser på forskjeller, likheter. Altså i hvilke fag kunne dette vært interessant?

- Det er jo helt opplagt interessant i samfunnsfag.
- Ok , ja.
- Og så er det jo interessant i språk.
- På hvilken måte? Altså, hvordan ville man jobbet ulikt med den oppgaven?
- Samfunnsfag er jo tradisjonelt sett det faget som har med digital dømmekraft å gjøre, da, for å si det enkelt og greit.
- Og demokrati.
- Sånn sett, så passer det jo veldig godt. Ja. Ja, de tverrfaglige temaene er jo vel også veldig interessante på det. Og så algoritme er jo et ord som kommer fra matematikken, så det og det er jo det er jo naturlig å bruke.. knytte det mot matematikk etter hvert.
- Ja, pedagogikken også, i forhold til nettvett og være oppmerksom på det, og...
- Akkurat i pedden så tenker jeg også på dette, hvem er det som egentlig er aktør, sant? Altså, hvilken status har digital teknologi i kunnskapsarbeid, og spesielt på den tette koblingen, på en måte. Det er så lett å tenke at det bare er et dødt verktøy, men det er jammen meg mange mekanismer som på en måte er skrevet inn i den teknologien. Som gjør at den har stor, stor, stor innflytelse på kunnskapsarbeid. Vi har snakket om at det er viktig i denne debatten å ikke altså finne.. hvordan finner vi balansen, sant, for det er jo klart noen risikomomenter, og i norsk presse, sant, så er jo liksom overvåkning - det er jo ikke noe vi liker i norsk sammenheng. I andre kulturer så er jo det helt normalt. Men det er en risikoside, sant, og noen mennesker sitter på ekstremt mye informasjon som potensielt kan misbrukes. Men det er også noen verdier, så det er vel også en fin oppgave i tilknytning til dette? Altså, hva er liksom.. hva er risikoene og hva er mulighetene ved algoritmene, da? Og hvordan virker det på oss i praksis?
- Ja, presist. Det er jo supersmart.
- Ja, men hvorfor er det smart?

- Ja, men det er mange ting som blir lettere for oss. Altså, vi snakket litt om trafikken, altså at det er rart at man ikke vite at det er kø på veien, så man kan kjøre en annen vei. Og det er jo en algoritme som sier "holdt, det er mange der holder stille her", så derfor så viser Google Maps eller hvem man nå bruker, en alternativ rute. Det er en algoritme som gjør livet lettere for oss alle sammen og som er vanskelig å være kritisk overfor og si "det er dumt". Det tror jeg vi er enige om, det er riktig smart. Men hvis det er en algoritme som påvirker, ja.. fake news ved et valg i USA, så er ikke det lenger en demokratisk prosess, men den er styrt av noe annet. Så tror jeg vi her i våre stille verden er enige om at sånt er galt. Så, når er algoritmene riktig, riktig gode, og når skal vi være litt oppmerksomme på at det er noen farer forbundet med dem?
- Altså, i ren sånn i forskningssammenheng, da, så er det jo fantastisk, altså hvis en tenker på alle de.. Altså, jeg er ikke så gammel, Jørn, selv om vi snakket om alder i sted, men i den der tiden jeg har jobbet med fagstoff, så har det skjedd masse, sant, for da jeg begynte å skrive hovedoppgave i sin tid så var det jo, liksom, hva er det veilederen din...? Hva kunne hun anbefale meg av litteratur, sant? Nå er det jo bare enorme litteratursøk, så noen ganger er det jo sånn veldig målrettet og systematisk. Men ofte så er det jo så.. ja, altså Google Scholar for eksempel, når du får opp utrolig mange treff. Så kan man jo lure på vilkårene for hvorfor noe treffer og noe ikke treffer. Men du gjør i hvert fall tilgangen til et bredt materiale. Det er helt sånn enorme mengder, så egentlig så gir det jo også mulighet for å være litt sånn perspektivrikdom, sant, som blir det motsatt av det ekkokammeret.
- En oppsummering.
- En oppsummering, ja.
- I virkeligheten er formålet jo å få noen til å tenke over de her... reflektere, undersøke algoritmene og finnes det ekkokammer i deres digitale hverdag?
- Take the challenge. Vi oppfordrer litt til å gjøre dette. Lærerstudenter, lærerutdannere og lærere, kanskje? Ja.
- Ja, absolutt.
- Takk for praten.
- Selv takk.